

BİR ALMAN YÖNETİM YAKLAŞIMI OLARAK KAMERALİZM*

CAMERALISM: AS GERMAN ADMINISTRATIVE APPROACH

Sefa USTA**

Abdulvahap AKINCI***

ABSTRACT

Cameralism emerged in Prussia at the beginning of the 18th century, which advocated state intervention for economic life and functioned as an extension of mercantilism. Cameral Science could be accepted as an earlier Prussian public administration school within which academic foundations of administrative science could be easily regarded. Cameral Science aimed at educating people who will serve for a better functioning state. Since the emergence of state mechanism, administrative approaches have always had importance. But with the rising of more complicated conditions, administration was supposed to be more standart, rational and scientific. Cameral science by suggesting financial, economic and administrative principles based on a rational ground could be suggested as earlier approach of administrative science. Cameralists, in addition to their academic works, served in Prussian government as high officers and counsellors which enabled them to implement their proposals. In this article Cameralism as an approach and practice of administration will be examined in historical context and its founding tenets will be analyzed in different periods.

Keywords: Administrative Science, Cameralism, Cameralists, Merchantalism, Cameral Science.

ÖZET

Devletin ekonomiye müdahalesini savunan, merkantalizm düşüncesi ve merkantalizm akımının bir uzantısı olarak öne çıkan kameralizmin şekillenmesinde 18. yüzyılın başlarında Prusya'da ortaya çıkan "Kameral Bilim Kürsüleri" önemli rol oynamıştır. Kameral Bilim kürsüleri ile birlikte, yönetim biliminin akademik ve bilimsel yönden temelleri atılmıştır. Çalışmada vurgulanan temel husus, "Kameralizmin Kıta Avrupası yönetim geleneğini şekillendirmiş olduğudur". Bu ekseninde hazırlanan çalışma kapsamında öncelikle, kameralizm ile ilgili kavramsal bilgilere yer verilmekte, kameralizmin ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi ele alınmaktadır. Ayrıca, kameralizmin ekonomi politikası olarak değerlendirilen merkantalizm anlayışı ile ilgili genel değerlendirmeler ortaya konulmaktadır. Son olarak, Kameral Bilim Kürsülerinin oluşumu dönemselsel olarak değerlendirmeye tabi tutulmakta ve kameralistlerin bu süreç içerisindeki rolleri irdelenmektedir. Çalışma genel bir değerlendirmenin de yer aldığı sonuç kısmı ile nihayetlenmektedir. Konuyla ilgili Türkçe ve yabancı literatürün tarandığı çalışmada betimsel yöntemden yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Bilimi, Kameralizm, Kameralist, Kameralilizm, Bilim Kürsüleri, Merkantalizm.

* Bu çalışma, bu makalenin yazarları tarafından kaleme alınan "*Kameralizm*" (Usta, Sefa ve Akıncı, Abdulvahap "Kameralizm", Yönetim Bilimi- Tarihsel Gelişim ve Kavramsal Çerçeve, Sakarya Kitabevi, 2016, ss.59-83) başlıklı çalışmanın gözden geçirilmiş ve güncellenmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu M. Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Doçent Dr. Karamanoğlu M. Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Giriş

Çağdaş bilimler arasında yer alan “yönetim biliminin” temel konusu olan yönetimin uzun bir tarihi geçmişi bulunmaktadır. Devletlerin ortaya çıkışından bu yana yönetim önemini her zaman korumuştur. Yönetim biliminin ortaya çıkışında “Kameral Bilim Kürsülerinin” önemli etkileri olmuştur. Kameral bilim kürsüleri ile birlikte, yönetim biliminin akademik ve bilimsel yönden temelleri atılmıştır.

Kameral bilim kürsülerinin ortaya çıkışında, merkantalizmin etkilerini görmek mümkündür. Prusya'da temelleri atılan Kameral Bilim Kürsüleri ile yönetim bilimi konularını da içeren devletin işleyişine yönelik akademik faaliyetler yürütülmüştür. Bununla birlikte, bu kürsülerin bir kamu yönetimi okulu işlevi görmesi sağlanarak devlette görev yapacak kişilerin yetiştirilmesi de amaçlanmıştır.

Kameral Bilim Kürsülerinde görev yapan görevlilere literatürde kameralist ismi verilirken, Yönetim Bilimini de içinde barındıran anlayışa Kameralizm adı verilmiştir. Yönetim Bilimi Avrupa'da doğmuştur ve Kıta Avrupası geleneğinin de etkisiyle üniter devlet ve merkeziyetçi yönetim anlayışının etkisiyle geliştirilmiştir. Yönetim biliminin, Amerika'nın ihtiyaçlarına uygun olarak adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışını da dikkate alarak şekillendirilmesi gerektiği Wilson (1961) tarafından dillendirilmektedir. Amerika'nın özgürlükçü ve demokratik ortamında Yönetim Biliminin daha rahat gelişeceği düşünülmektedir. Bu cümleden hareketle yönetim biliminin arka planının Kameral Bilim Kürsülerine dayandırıldığı, Wilson'un (1961) İdarenin İncelenmesi makalesinde vurguladığı üzere Amerika'da gelişeceğinin altı çizilmiştir (Eryılmaz, 2015: 38).

Bu ekseninde hazırlanan çalışmada, öncelikle Kameralizm ile ilgili kavramsal çerçeve çizilerek, Kameralizmin tarihsel gelişimi ele alınmakta ve bu çerçevede Merkantalizme de yer verilmektedir. Daha sonrasında, Kameral Bilim Kürsülerinin oluşumu dönemsel olarak değerlendirmeye tabi tutulmakta ve kameralistlerin bu süreç içerisindeki rolleri irdelenmektedir. Kameralizmin, yönetim bilimi penceresinden incelendiği çalışma genel bir değerlendirmenin de yer aldığı sonuç kısmı ile nihayetlendirilmektedir.

1. Kameralizm: Kavramsal Çerçeve

Merkezi devletin gücünü artırmak için geliştirilen devlet yönetimi bilgisi ve tekniği olarak değerlendirilen kameralizm (Eryılmaz, 2015: 34) veya kameral bilimler kavramının kökeni Yunanca ve Latince “camera” kelimesinden

gelmektedir. “Camera” kelimesi eskiden yöneticilerin meclisi daha sonraki dönemlerde de “hazine odası”nı tanımlamak için kullanılmaktaydı. Kameralizm kelimesi prensin-kralın hazine odasının yönetiminden türetilmiştir. Kelimenin orijinal kökeni patrimonyal yönetimden gelmektedir (Rüdiger, 2005: 156). Bürokratik yapının gelişmesi ve giderlerin hızla artması ile birlikte bu kavram yönetim süreçleri ve bürokratik yapıyı kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

"Kameralien" kelimesi Almanca'da "yönetim bilimi" olarak isimlendirilmektedir. Kamera kelimesi, oda anlamında mali kuruluş anlamına gelmektedir. İlk ortaya çıktığında, kameral bilimler kamu mali yönetimi anlamında kullanılmakta iken, daha sonraki yıllarda hukuk kurallarından bağımsız biçimde tüm kamu yönetimi konularını kapsayan konuma gelmiştir (Eryılmaz, 2015: 34).

“Policey” kavramı ile “politika” kavramı arasında bir ayrışma yapmak için bazı yazarlar tarafından “Gute Policey” kavramını kullanılmıştır. Kameralistlere göre “Gute Policey”, verimli (üretken) çalışmanın mümkün olduğu, iktisadi şartların iyi olduğu ve iyi bir bütçe yapısının olduğu durumda gerçekleşmiş olur (Simon, 2004: 492). Bu cümleden hareketle, iyi bir bütçe yapısı devletin iyi işleyişi için önemli bir husustur. İyi devlet/yönetim anlayışının bu bağlamda öne çıktığı söylenilebilir.

O zaman kullanılan “Policeywissenschaft” kavramı politika ve yönetim bilimi disiplinlerini içermekteydi (Simon, 2011: 309). “Policey” kavramı “hükümet” ve “yönetim” kavramlarıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktaydı (Jaschke, 2008: 2). Zamanla “siyasal bilgiler” kullanılmaya başlandı. Çünkü bu kavramla kastedilen sadece siyaset bilimi değil, ileride ayrıntılı olarak irdeleneceği gibi, çok daha geniş bir bilimler toplamıdır. Peukert’e göre “siyasal bilgiler” Alman kameralizminden çıkmıştır (Peukert, 2005: 10).

Toplumsal, ekonomik bilimlerin bileşeni olarak ifade edilebilecek olan ve Alman modernleşmesi biçimiyle örtüşen Kameralizm ile devlet yönetimi sistemleştirilip bir öğretim konusu haline gelmiştir. Bu şekilde kamu yönetimi disiplinin oluşumuna katkı sağlamıştır (Ömürgönülşen, 2004: 30).

Devletin diğer faktörlere göre belirleyici ve tek etken olduğu kameralist anlayışta önemli olan devletin çıkarlarıdır (Eryılmaz, 2015: 34). Devletin çıkarlarının diğer çıkarların üstünde olduğu düşüncesinin hakim olduğu Kameralizmin ortaya çıkışı ve gelişimi çalışmanın bundan sonraki kısmında irdelenmektedir.

2. Kameralizmin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Almanca konuşulan bölgelerde 16. yüzyıldan başlayarak ekonomide bir canlanma ve ticaretin hızla yaygınlaşması gözlemlenmeye başlanmıştır. Bir taraftan üretim kapasitesi hızla artarken, diğer taraftan da buna bağlı olarak üretim ilişkileri daha karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Bu nedenle üretim ilişkilerinin merkezden düzenlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Dolayısıyla yerel lordların yerine merkezi yönetim, yani mutlak monark daha fazla ön plana çıkmıştır. Merkezi yönetimlere özgü bir iktisat politikası olan merkantilizm ortaya çıkmıştır. İçe dönük bir anlayışın hakim olduğu merkantalizm, o zamana kadar yerel düzeyde ekonomik ilişkileri düzenleyen feodal ve bölgesel güçlerin (Stände) etkisini oldukça azaltmıştır. Feodal lordlar sadece ekonomik etkinliğini değil, aynı zamanda askeri önemlerini ve bununla birlikte siyasal işlevlerini ve etkinliklerini de kaybetmeye başlamışlardır (Albayrak, 2010: 2).

Teknolojinin hızla gelişmesinin sonucunda varlıklarını devam ettirmek isteyen devletlerin profesyonel bir orduya olan ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Merkezi yönetimlerin güçlü ordular oluşturmaları, lordların etkinliğinin sona ermesine giden yolda önemli bir aşamaydı. Profesyonel bir ordu kurmak büyük maliyetler ve bilgi birikimini gerekli kılıyordu. Lordların kendi başlarına böyle bir orduyu kurmaları imkansızdı (Albayrak, 2010: 2).

Modern kamu yönetiminin temelleri 17. yüzyılın ilk yarısında otuz yıl savaşlarının sonlarında toplumsal hayattaki köklü değişiklikler sonucunda atılmıştır. Sınırları belli devletlerde refah seviyesinin yükselmesi arzusu durmadan artmıştır. Reformasyon savaşları ve yeni toplumsal şartların bir sonucu olarak ortaya çıkan devlet formu, bilinçli bir sosyo-ekonomik politikanın uygulanması sonunda ortaya çıkmamıştı, zorunlu bir şekilde ekonomik, sosyal, kültürel şartların zorlaması ve zorunluluk dolayısıyla uygulamaya konan düzenlemeler sayesinde olmuştu (Brückner, 1977: 4). Kameralizmin ortaya çıkıp gelişmesinde ve yönetim felsefesi haline gelmesinde mezhep savaşları olarak da adlandırılabilir “Otuz Yıl Savaşları”nın etkisi büyük olmuştur. Almanca konuşan nüfusun üçte birinin hayatını kaybettiği bu savaşların sonucunda yönetim anlayışında bir değişiklik zorunlu hale gelmişti (Albayrak, 2010: 6-7).

Otuz Yıl Savaşlarından sonra ortaya çıkan durum gelecekte organize bir kamu yönetiminin belirli sistem ve teorilere dayanmasını zorunlu kılmaktaydı. Batı Avrupa’da bu duruma cevap, kökenleri 16. yüzyıla kadar geri giden merkantilist ekonomi düşüncesi tarafından sunulmuştur (Ondrusova, 2013: 64-65).

Toplumun refahını devletin ekonomiye müdahalesi ile gerçekleştirme amacına hizmet etmenin hedeflendiği "merkantalizm" ve bunun bilimsel bir şekilde destekleyen sosyal ve ekonomi bilimleri bütünü olarak değerlendirilen "kameralizm" ön plana çıkmaya başlamıştır (Heper, 1972: 41). Kameralist literatürde devletin iki temel amacı olarak refah ve güvenlik görülmektedir. Devletin temel görevi olarak Aristoteles tarafından görülen "iyi hayat" anlayışı ile kameralist amaçlar karıştırılmamalıdır. Kameralizmin devlete biçtiği refah ve güvenlik sağlama ilkeleri, "iyi hayat"ın amacı olarak değil, ön şartı olarak görülmektedir (Cser, 1981: 89).

Kameralizmin iki temel beslenme kaynağı vardır. Bunlardan ilki Platon'un Politei adlı eserinde savunduğu "filozof hükümdar" idesi, ikincisi ise aydınlanma felsefesidir. Kameralistler üzerinde Fizyokratlar Okulunun da etkisi olmuştur. Fizyokratlar doğal yani fiziksel yasalara uyulmasını, bunun bir erdem olduğunu savunurlar. Bu görüşle uyumlu olarak Fizyokratlar yönetimlerin doğal düzenin gereğine uygun olarak hareket etmeleri gerektiğini, en önemli sorumluluklarının mülkiyet ve özgürlüğü korumak olduğunu savunmaktaydılar. Dupont de Nemours, Lemerrier de La Rivière ve Robert Jacques Turgot gibi düşünürler tarafından savunulan Fizyokrasiyi kamu yönetimi açısından temellendiren François Quesnay olmuştur. Fizyokratlara göre iktisadi faaliyetlerin temeli tarımdı ve bireysel girişimlerin özgürce gerçekleştirilmesinin gereğine inanıyorlardı (Hocaoğlu, 1997: 376).

Kameralizm, temelde kamu yönetiminin merkezîyetçiliğini ele almaktadır (Uğurlu ve Demirtaş, 2010: 51). 18. yüzyılın ortalarından itibaren Kıta/Kara Avrupası'nda krallar, monarklar, imparatorlar, çarlar ve prensler toplumlarını ve ülkelerini yukarıdan aşağıya yeniden şekillendirmeye, tamamen değiştirmeye ve merkezde güçlü bir merkezi yönetim inşa etmeye çalışmışlardır. Kameralizm olarak adlandırılan bu durumda merkezde gücü elinde bulunduran ve büyük bölümü ciddi bir şekilde felsefe ile ilgilenen, filozoflarla çok yakın bir iletişim halinde olan "bilge hükümdarlar" eliyle yürütülmekteydi ve dolayısıyla entellektüalist bir karakter taşımaktaydı. Güçlü bir monarşik merkezi yönetimin oluşması için Kameralistler şu hedeflere yönelmişlerdir (Hocaoğlu, 1997: 375-376):

- Merkezi yönetimin önündeki en önemli engel olan adem-i merkezîyetçi yönetimlerin tasfiye edilmesi.
- Dünyevi ve uhrevi gücü elinde toplayan ve merkezi yönetimin önünde büyük engel teşkil eden kilisenin dünyevi otoritesini tasfiye etmek.
- Güçlü (zengin) ve özgür bir orta sınıfın oluşturulması.

Söz konusu amaçlara ulaşılabilmesi için kameralistler merkezi idarenin gücüne dayanarak eskimiş yapılara karşı mücadele vermeye başlamışlardır. Zengin ve geniş bir orta sınıfın oluşması, bu kesimleri merkezi yönetime bağlamakla kalmayacak, bunlardan tahsil edilecek vergiler ile devlet gelirlerinin de artması sağlanmış olacaktır. Orta sınıfın gelişmesinin ön koşulu ise mülkiyet hakkının güvenceye alınması ve teşebbüs yeteneğinin artırılmasıydı. Bu yollarla mülkiyetin yaygınlaştırılması mümkün olacaktı. Geniş bir orta sınıfın oluşması için eğitimin yaygınlaştırılması da bir zorunluluktur. Bu amacı ancak merkezin kontrolünde, eğitimde birlik anlayışı doğrultusunda gerçekleştirmek mümkündür. Bu nedenden dolayı kameralistler merkez dışındaki bütün yapılanmalarda olduğu gibi, eğitim alanında merkezin kontrolü dışındaki yapılanmalara da karşı çıkarak, onlara karşı mücadele etmişlerdir (Hocaoğlu, 1997: 376).

2.1. Kameralizmin Ekonomi Politikası: Merkantalizm

Kameralizm, Batı Avrupa'da öne çıkan merkantalizmin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Gümrük tarifelerini ve vergileri yoğun bir şekilde kullanarak, devletin ekonomiye müdahale etmesini, hazinenin altın ve gümüş rezervini artırarak, ihracata ağırlık verilmesi gerektiğini ve bu şekilde ulusal zenginliğin artırılabilceğini vurgulayan merkantalizm; siyasi ve ekonomik olarak devletin merkezileşmesine hizmet etmiştir (Eryılmaz, 2015: 34).

Diğer taraftan merkantalizm için endüstrileşme önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir. Endüstrileşme devletlerin bilinçli politikaları sonucunda hızla gelişme kaydetmiş ve bu politikalar merkantilizm olarak adlandırılmıştır. Doğu Alman devletlerinde, Saksonya, Prusya ve özellikle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda söz konusu politikalar kameralizm olarak adlandırılmıştır (Szabadvary, 1979: 59). İktisadi politikalar anlamında bakıldığı zaman nasıl ki Fransız merkantilizmi Colbertizm olarak adlandırılıyor ise Alman merkantilizmi de kameralizm olarak adlandırılmaktadır. Ondrusova'ya göre Kameralizm, merkantilizmin Orta Avrupa'ya özgü bir tipiydi (Ondrusova, 2013: 63).

Merkantalizm ve kameralizm birbiriyle yakın ilişkilidir. Kameral düşüncede iktisadi anlamda düşünceler ön plana çıkmaktadır. Kameral düşüncenin etkisi ile ticaret alanında bazı düzenlemeler ve önlemler alınmıştır. Özellikle kuzey denizinde deniz ticareti ve deniz ulaşımı teşvik edilmiştir. Tahıl ticareti ve postanın geliştirilmesi, "manifaktür" alanında büyüme ve gelişmenin teşvik edilmesi, ülkede bolca mevcut olan pamuğun işlenmesi özellikle teşvik edilmiştir. 1677'den itibaren kısmen planlanan ticaret okulları, 1684'den sonra

Berlin, Königsberg ve Kolberg’de açılmışlar ama devam edememişlerdir (Kaufhold, 1998: 59).

Alman merkantilizminin ve kameralizmin ortaya çıkışında Avrupa’daki gelişmeler etkili olmuştur. Kameralizm kendini Avrupadaki merkantilizmden ayırtmıştır. Fizyokrasinin ve Adam Smith’in iktisat doktrininin etkisi devam etmiştir. Kameralizmin başlangıcında yabancı literatürün felsefik temellerinin etkisi sınırlı kalmıştır. Yüksek kameralizmin başlamasıyla birlikte yönetim eğilimli kameralizm yabancı etkilerden uzak kalmıştır. İktisat açısından bakılınca dış dünyadaki gelişmelerle olan bağlantının koptuğu görülmektedir. İdare hukuku bağlamında bakıldığında ise orta Avrupa zaten kamusal hayatın çok yönlü işlevleri bağlamında zamanının daha ilerisindeydi (Jenetzky, 1978: 23-24).

Ekonomi, kameralist yönetim anlayışının temel taşlarından biri haline gelmiştir (Rüdiger, 2005: 157). Kameralistler, ekonomiye devletin ne şekilde müdahale etmesi gerektiğini, devlete bu konuda hangi görevlerin düştüğünü belirterek ekonomiye dönük ilkeler ortaya koymuşlardır. Kameralistler devletin yönetim faaliyetini kuramsallaştırmış ve devletin idare faaliyetini ilk defa sistematik bir incelemenin konusu haline getirmişlerdir (Heper, 1972: 42).

Kameralistik; bilinçli bir iktisat programı ve devlet konsepti olmanın yanında, ekonomi politikaları yoluyla şekillenmesine katkı sağlayan Habsburg birliğinin bir enstrümanı ve aynı zamanda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na imparatorluk ideolojisi olarak da katkı sağlamaktaydı. Ekonomi politikaları yoluyla Alman birliğinin oluşmasına katkı sağlanacaktı (Szabadvary, 1979: 59).

Kameralist dönem devletçi iktisat ve maliye politikası dönemi olarak da adlandırılabilir. Kameralistler bütün farklılıkları bir tarafa atmakta ve ekonominin devletin hizmetinde olması veya en azından devletin çıkarına uygun olması için çabalıyorlardı (Kaufhold, 1998: 51). Alman Kameralistler devletin tıpkı İngiltere ve Fransa’da olduğu gibi, ekonomiye geniş çaplı müdahale etmesini, dışarıya karşı gümrük tarifelerinin ve vergilerin etkili ve yüksek bir oranda uygulanmasını, bu yolla altın ve gümüşün yurt içinde birikmesi sağlanarak ülkenin zenginleşmesini istiyorlardı. Justi’ye göre altın ve gümüş, ticaretin temel amacını oluşturmaktadır (Justi, 1758: 175).

Kameralizm, her ne kadar en öncelikli olarak ticaret bilançoları ve güçlü devlet ideali ile hareket etmiş olsa da, kısa sürede kameralizmin dış ticaret ve ekonomi yönelimli yaklaşımından yola çıkılarak devletin ekonomiden-toplumsal hayatın hemen her alanına geniş müdahalesine yol açtı. Kameralizm, dominant bir devlet

ve yönetim felsefesinin yanında mali, hukuki ve sosyal amaçlar da içermektedir (Ondrusova,2013:63,66).

Kameralizm kamusal alanda çok farklı noktalarda toplumsal hayata etki etti. Bu bağlamda devlet bankaları kuruldu ve gelişti, altyapı çalışmaları hızla ilerledi (sokaklar, kanallar, limanlar ve köprüler inşa edildi). İnşaat, zanaat, tarım ve ticaret hızla geliştirildi. Bütün bu alanlarda yapılan çalışmalarla ülkenin gelişmesi ve modernleşmesi sağlanmaya çalışıldı. Hayata geçirilen düzenlemeler merkantilistler ile kameralistleri aynı idealde buluşturmaktaydı. Kameralistler de tıpkı merkantilistler gibi söz konusu olan yöntemler ile ülkede zenginliğin ve refahın artmasını amaçlıyorlardı (Ondrusova, 2013: 66-67). Kameralist öğretisi, merkantilizmden çok daha fazla nüfus artmasına önem vermiştir. Justi'ye göre nüfusun artması ülke açısından bir zenginlik kaynağıdır (Justi, 1758: 135). Kameralistler için nüfusun fazla olması, daha fazla vergi ödeyen olması ve daha büyük bir ordu, daha büyük bir üretim ve pazar anlamına geliyordu (Ondrusova, 2013: 67).

Kameralist ekonomi 17. ve 18. Yüzyılda Almanya ve Avusturya'da gelişti (Priddat, 2008: 249). Fizyokrat François Quesnay Fransız ekonomisi, İskoçyalı Adam Smith İngiltere ekonomisi için ne kadar önemli ise Johann Heinrich Gottlob von Justi de (1717-1771) Alman ekonomisi için o kadar önemlidir. Justi, 18. yüzyılın ortasında Alman ülkelerinde farklı formlarda savunulmakta olan Kameralist ekonomi anlayışını sistemleştirdi (Priddat, 2008: 249). Justi'nin eserinde otonom ekonomilerin nasıl işlediğine dönük bir iktisat anlayışının tasviri görülmemektedir. O, devlet ekonomisi konseptini dikkate almıştır. Justi devlet ekonomisinin temellerini araştırmıştır (Priddat, 2008: 250).

Kameralistler teknolojinin teşvik edilmesine büyük önem vermekteydiler (Szabadvary, 1979: 60). Kameralistler toplumun tamamını çalışma hayatına kazandırmak istemekteydiler. Hatta dilencileri bile ekonomik faaliyetlere dahil etmeye dönük düzenlemeler yapılmıştır. 16. yüzyılda çalışamaz durumda olan dilenciler ile çalışmak istemeyen dilenciler arasında bir ayrıma gidilmiştir. Bu ayrım 17. yüzyılda daha da keskin hatlarla sınırlandırıldı. Çalışmayan ve atıl konumda olan dilencilerin kullanılmayan çalışma potansiyelini devletin çıkarlarına uygun bir şekilde değerlendirmek ve bu insanların çalışkan insanlar olarak topluma kazandırılarak, fakirliğin azaltılması sağlanmalıydı (Reisinger, 2011: 11)

Kameralizmin amacı bir taraftan ulaşım politikası, çalışma hayatı ve nüfus politikaları ile çalışma hayatında daha fazla vergi mükellefinin olmasını, nüfusun

artmasını sağlamak ve devlet eliyle "manifaktür" alanındaki yatırımlar ile ülkenin kalkınmasını sağlamaktı (Reisinger, 2011: 11).

Kameralizm, merkantilizmin bir versiyonu olarak sınıflandırıldığı ve uygulamaya dönük iktisat politikasını da kapsadığı için, daha ziyade iktisat teorisi olarak ön plana çıkarılmaktadır. Halbuki kameralizm, devlet bilimi olarak addedilebilecek olan ve devlet yönetiminin her alanına dönük projeler üreten bir bilimler bütünüdür.

Avrupa'da feodalizmin yıkıldığı, milli devletlerin ön plana çıkmaya başladığı döneme uzanan merkantalizm hareketinin Almanya'daki yansıması, kameral bilim kürsülerini ve akademik disiplinleri ortaya çıkarmıştır. Merkantalist devletin işlevlerinin geliştirmeyi amaçlayan konuların işlendiği kameral bilim kürsülerinde bu alanda akademik faaliyetler yürütülmüştür (Eryılmaz, 2015: 34-35).

2.2. Kameral Bilim Kürsülerinin Kurulması ve Kameralistler

Kameralistik; devlet bilimi, maliye bilimi ve iktisat biliminden meydana gelen bir bilim dalı ve aynı zamanda bir ideolojydi. Kameralistik aynı zamanda teknik ve teknolojik bilgiyi de içermektedir (Szabadvary, 1979: 59). Bu dönemde hemen bütün bilim dallarının devleti merkeze alan, kamusal bir karakter kazandıkları söylenebilir (Jenetzky, 1978: 17). 18. Yüzyılın ortasından itibaren kameralizm; siyaset, maliye ve istatistiği içermektedir (Peukert, 2005: 10).

Kameralizmin temelinde yatan ideal, yeni ve daha iyi işleyen bir kamu yönetimi oluşturmak ve vatandaşların ekonomik durumlarını çok daha iyi bir noktaya taşımaktır. Kameralist öğretisi sadece iktisat tarihi ile ilgili araştırmalara temel oluşturmamaktaydı, bunun yanında her alanda uygulamaya konulmayı talep etmiş ve bunu başarmıştır (Ondrusova, 2013: 64).

Kameralizm, devleti prensin mülkü olarak görmekteydi (Saklı, 2013: 286; Saklı, 2011: 102). Ekonomik ve askeri alandaki gelişmelerin ancak mutlakiyetçi bir devlet yapılanması içinde mümkün olacağı düşünülmekteydi. Bu nedenle devletin nasıl yönetilmesi gerektiği konusu üzerinde yoğun bir şekilde durulmaktaydı. Bu kürsülerin amacı yönetim üzerine araştırmalar yapmaktır. Kameralizm aslında güçlü bir devlet yapılanmasının ortaya çıkması için neler yapılmalı ve devlet aygıtı nasıl işlemeli sorularının cevabını bulmaya çalışmaktaydı (Kalfa, 2011: 406). Yönetimin akademik bir disiplin olarak ele alınmasını Prusya'da iki akademisyenin 1729'da Kameralizm çalışmaları için görevlendirmeleri ile sağlanmıştır (Saklı, 2013: 286).

Kamu yönetimini ayrı/özel bir konu olarak ele alan girişimlerin başında gelen kameral bilim kürsüleri, Prusya'da ortaya çıkmıştır. Kameral Bilimler alanında üniversitede bir kürsü kurulduğunun I. Fredrich tarafından açıklanmasıyla, kameralizmin akademik gelişimi ve devlet görevlilerine verilecek yönetici eğitiminin kısaca kameral bilim kürsülerinin temeli atılmıştır. Kameral Bilim Kürsülerinde, ekonomi, maliye, muhasebe, yönetim, örgüt ve personel sorunları ve yöneticilerin seçimi ve eğitimi gibi konular ele alınmıştır. Bununla iyi yetişmiş insan gücünün yönetime kazandırılması amaçlanmıştır (Eryılmaz, 2015: 34).

Kameral bilimlerin çerçevesi genişti. Yönetim (özellikle de memurların eğitimi), hukuk, maliye kameral bilimlerin içinde yer almaktaydı (Friedrich, 2004: 163). Kameralizmin şekillenmesinde, kameral bilim kürsülerinin gelişmesinde kameralistler önemli rol oynamışlardır. Kameralistler, akademik alanda faaliyet yürütürken, aynı zamanda yöneticilik ve danışmanlık hizmetlerini de yerine getirmişlerdir.

Devletin hizmetkârı olarak kabul edilen kameralistler; yaptıkları görevler itibariyle akademisyen ve bürokrat olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yönetim üzerine yazılar kaleme alan ve üniversitelerde verdikleri eğitimle yönetici yetiştirenler akademisyen kameralistlerdir. Devlet yönetiminde görev alan kişiler ise bürokrat kameralistlerdir (Eryılmaz, 2015: 34).

Kameralistler farklı branşlarda kendilerini yetiştirmişlerdi. Bunların büyük bölümü ilk başta hukuk eğitimi aldılar. Bunlar kendilerinin dünyadan habersiz olarak görülmelerini istemiyorlardı. Nadir olarak prensliklerde danışman olarak görev yapmaktaydılar. Kameralistlerin çoğunlukla yaptıkları meslekleri üniversitelerde hocalık, yüksek devlet kademelerinde memurluk, özel ve kamusal işletmelerde mühendislik ve bilimsel çalışmalar. Bu farklı alanlardaki meslekleri sık sık değiştirmeleri, onlara uygulamaya daha yakın olmayı kazandırdı. Bu durum onların kendilerine olan güvenini arttırdı ve gururlanmalarına neden oldu. Kameralistlerin ekonomik nedenlerle prenlere hoş görünmek için, onların arzu ettikleri şekilde yazılar yazmaya ihtiyaçları yoktu (Jenetzky, 1978: 18).

Kameralistler hem akademik bilgi üretimi hem de pratik olarak bu bilgileri devlet yönetimi alanında kullanan yazar, düşünür ve bürokrat yöneticilerdir. Kameralistler sosyal bilimlerin yanında doğa bilimleri ve uygulamalı bilimlerde de eğitim almışlardı (Gürkan, 2013: 16). Kameralistler ampirik verileri toplayarak bu verilere dayanarak kavramsal bir sistem inşa etmekteydiler. Ortaya koydukları çerçeveye uygun olarak geleneksel olarak mevcut olan sorunlara ve

ortaya yeni çıkan problemlere çözüm yolları bulmaya çalışırlardı (Jenetzky, 1978: 37). Bilgi ile uygulamanın kesiştiği noktada hem bir akademisyen hem de danışman-yönetici vasfıyla ortaya çıkan kameralistler, zamanın gereklerine uygun ve sorunlara dönük çözüm odaklı çalışıyorlardı.

Kameralistlerin önemli etkilerinin olduğu kameral bilimler 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra pratik tecrübelerin ve teorik yansımanın bir karışımı olarak ortaya çıktı ki özellikle başlangıçta pratik yanı ağır basmaktaydı. Kameral bilimleri iki farklı dönem çerçevesinde ele almak mümkündür.

2.2.1. Eski Kameralistik Dönem ve Kameralistler

16. yüzyıldan 19. yüzyılın başlarına kadar hüküm sürmüş Habsburg Hanedanlığı dönemi (1526-1806), kameralizm düşüncesinin şekillenmesinde ve kameralistlerin yetişmesinde önemli bir dönemdir.

Habsburg monarşisi döneminde iki farklı aşama dikkati çekmektedir. İlk dönem İmparator Leopold (1640-1705) dönemidir. Bu dönemde Hörning, Schröder, Becher gibi kameralistler ön plana çıkmışlardır (Ondrusova, 2013: 66). Eski Kameralistik dönemin zamansal olarak ağırlık noktası 17. yüzyılın ikinci yarısıdır. Eski kameralistlerin en tanınmışları Johann Joachim Becher (1635-1682), Veit Ludwig von Seckendorff (1626-1692), Wilhelm von Schröder (1640-1699) olarak sayılabilir (Kaufhold, 1998: 54). Avusturya Kameralistlerinin ideolojik babası olarak Johann Joachim Becher kabul edilmektedir. Becher hem kimya hem de iktisat tarihini bilmekteydi. Siyasi ekonomist olan bir kişinin fen bilimlerini de bilmesi bir fark oluşturmaktaydı. 1669 tarihinde basılan “Politischer Diskurs (Politik Söylev/Söylem)” adlı kitabında toplumun refahı ile devletin refahı arasındaki ilişkiyi tartışmıştır. Becher, hem toplum hem de devlet açısından hızlı endüstrileşmenin aynı şekilde avantajlar sunduğunu savunmuştur (Szabadvary, 1979: 60).

Avusturya kameralistiğinin bir diğer önemli ideoloğu Wilhelm von Schröder'dir. Schröder'de fen bilimlerinde kendini geliştirmiştir. Avustralyalı bir başka yazar, Wilhelm von Hörningk (1640-1714) ise “Österreich Über Alles, Wenn Es Nur Will (Herşey Avusturya İçin Ancak İstenirse)” (1684) adlı kitabında kameralistiği devlet ideolojisi ve politikası haline getirmiştir. Hörningk, Habsburg ülkelerinin hangi yöntemlerle gelişebileceğine dönük yaklaşımlar ve öneriler sunmaktaydı. Ona göre Avusturya tarım endüstrisi ve madencilik sektörlerine ağırlık vererek gelişebilirdi (Szabadvary, 1979: 60).

Seckendorff, kameralizmin gelişmesinde etkisi büyük olan bir diğer kameralisttir. Kameral bilimlerin doğmasında Seckendorff'un "Teutsche Fürsten Staat" (Alman Prens Devleti) adlı kitabı etkili olmuştur. Seckendorff, Strazburg üniversitesinde hukuk, tarih, felsefe ve teoloji (ilahiyat) eğitimi almıştır. 1645'de Gotha Dükü, Ernst I. von Sachsen-Gotha'nın danışmanlığına ve kütüphanenin yöneticiliğine getirilmiştir. 1651'de saray meclisine ve yüksek yargıya atanmıştır. Seckendorff, Gotha'da 1655'de kaleme almış olduğu "Teutsche Fürsten Stat (Alman Prens Devleti)" adlı çalışmasında Alman prensliklerinin refah durumunu analiz ederek, yöneticilere nasihatlerde bulunarak yol göstermek istemiştir. Yöneticilerin, zenginliği, adaleti, devletin güvenlik ve düzenini temin etmeleri için neler yapmaları gerektiğinin altını çizmiştir. 1656'da ise Jena'da yüksek yargıçlığa ve saray meclisi üyeliğine atanmıştır. 1664'de ise Dük Moritz von Sachsen-Zeitz'in hizmetine girmiştir. 1681'de bütün görevlerinden ayrılarak kendini bilimsel çalışmalara adanarak ve bilimsel yazılar kaleme almıştır. 1692'de III. Friedrich tarafından danışmanlığa getirilmiş ve Halle Üniversitesi'nin kurucu rektörlüğüne atanarak, kameralizm düşüncesinin hayata geçirilebilmesi adına aktif bir rol oynamaya başlamıştır (Ondrusova, 2013: 68).

Kameralist öğretinin diğer iki önemli teorisyeni ve taşıyıcısı Johann von Justi (1759) ve Joseph von Sonnenfels ise kendi düşüncelerini "Grundsätze der Policey-Wissenschaft (Politika Biliminin Prensipleri)" ve "Der Grundriss einer guten Regierung (İdeal/Başarılı İktidarın Temelleri)" ve "Staatswirtschaft oder Systematische Abhandlung aller Oeconomischen und Cameralwissenschaften (Devlet Ekonomisi ve Kameralistik Bilimlerin Sistematik Tezleri)" adlı çalışmalarında aktarmışlardır. Justi'nin (1816) "Grundsätze der Policey-Wissenschaft" (Politika Biliminin İlkeleri) adlı çalışması üniversitelerde okutulmuştur. Bu kitap memur adayları için iyi bir yol göstericiydi. Justi'ye göre memurların iyi bir eğitim almış olmaları şarttı. Çünkü devlet halkın refahı için ekonomiyi iyi bir şekilde organize etmeliydi. Bu işler ancak iyi eğitim almış memurlar vasıtasıyla yapılmalıydı. Justi evrensel (üniversal) kameralistler yetiştirme taraftarıydı. Bu kameralistler farklı branşları okumalı ve her şey hakkında bir şeyler bilmeliydiler (Ondrusova, 2013: 68).

Habsburg Monarşisi içinde görüşleri etki bırakan Joseph von Sonnenfels önemli politik reformlarda öncü rol oynamıştır. Sonnenfels, ülkenin refahının ön koşulu olarak nüfusun fazlalığını görmekteydi. Ona göre nüfus ne kadar çok olursa, ihtiyaçları da o kadar çok olacaktı. Bunun sonucu olarak da, ihtiyaçları karşılayacak olan ekonomi daha güçlü olacaktı. Kameralistlerin genel yaklaşımını yansıtan nüfusa dönük bakış, söz konusu nüfusun ekonomiye katkı sağlayacak şekilde çalışıyor olmasını da öngörmekteydi. Sonnenfels, kameral

bilimler kavramı yerine devlet bilimi kavramını kullanmayı tercih etmiştir (Kaufhold, 1998: 58).

Kameralist yazarların çoğunluğu yazılarını uygulamaya dönük öneriler içerir şekilde kaleme almışlardır. Yönetimin hangi konularda nasıl adımlar atması gerektiği üzerinde, pratiğe dönük öneriler getirmişlerdir. Ekonomi tarihi üzerine yoğunlaşmış olan milli iktisatçılar, kameral bilimlerin devlet ve kurumlarını merkeze alan, bunların politik ve ekonomik amaçlarına ulaşmaları için gerekli olan çok yönlü bir alet çantası sunduğunu savunuyorlardı (Kaufhold, 1998: 52).

Becher, Seckendorff ve Schröder (1640-1699) gibi yazarların dönemsel olarak Prens sarayı ile bağlantıları vardı. Yazılarında ağırlıklı olarak kendi tecrübelerinden yola çıkarak devletin ekonomi ve maliye politikaları ile ilgili konulardaki sorunlarını ortaya koyarak, bu sorunların giderilmesine dönük olarak somut çözüm önerileri sunuyorlardı. Söz konusu dönemde henüz daha güçlü bir Alman krallığı söz konusu değildi. Söz konusu yazarlar ve diğer eski kameralistler iktisadi düzen ve yapılanmayla ilgili temel bilgilere sahiptiler ve eski prensliklerin iktisadi ve mali politikaları hakkında çok yönlü bilgileri vardı. Bunların bazı tezlerinin temel hatları şu şekildeydi (Kaufhold, 1998: 54-55):

- Prenslikler ülkelerinde refah seviyesini olabildiğince yükseltmelidir. Bu durum kendileri ve uyruklarında yaşayanlar için iyi olur. Bunun en iyi aracı ekonomik büyümedir.
- Ülkenin gücünü ve refahını, büyük, artan, iyi eğitilmiş nüfus oluşturmaktadır. Devlet nüfusun sayısal olarak artmasına ve kalite olarak daha üst seviyeye gelmesine dikkat etmelidir.
- Dış ticaret fazlası olacak şekilde bir iktisat politikası geliştirilmelidir. Dış ticaret, ticaret ve ödemeler dengesinde fazla olacak şekilde gerçekleşmeli ve bu sayede elde kalan parayla ülkeye değerli metallerin girişi sağlanmalıdır.
- Bir ülkenin refah seviyesinin göstergesi, o ülkedeki değerli metalleridir. Bu metaller sadece belli sınırlar dahilinde biriktirilebilmeli (saklanabilmelidir). Olması gereken, bu metallerin ülkede serbest dolaşımda olmasıdır. Hiçbir şekilde çok az miktardaki bir para dolaşımı olmamalıdır. Aksi takdirde deflasyon olacaktır.
- Ticaret bilançosu fazlası elde edebilmek için devletin dış ticareti teşvik etmesi gerekmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır: Hammaddeler ülkede kalmalı ve eğer ülkede mevcut değil ise uygun şartlarda ithalatı sağlanmalıdır. Hammaddeler ülkede işlenip

mamül haline getirildikten sonra ihraç edilmelidir. Mümkün olduğunca mamüller ithal edilmemelidir.

- Bunların iç pazar açısından anlamı, işletme ve ticarethanelerin kurulması ve büyümesi, yararlı bir para ve kredi sisteminin ortaya çıkmasıdır. Özellikle "manifaktürler" teşvik edilmeli ve tüketimde yerli üretime dikkat edilmelidir.
- Bütün bu amaçlara ulaşılabilmesi için performansı yüksek bir yönetimin ve efektif bir ekonominin inşası şarttır.
- Ülkenin ve onun imkânlarının (gücünün) sınırlarının iyi bir şekilde belirlenebilmesi için gerekli ölçütler ortaya konulmalıdır. Ortaya çıkan sonuçların üzerinde çalışması için devletin istatistik kurumunu oluşturması gerekir.

Brandenburg-Prusya'da eski kameralistlerin öğretilerinin kabul görüp görmediği veya ne kadar kabul gördüğü bilinmemektedir. Büyük prensliklerden bu yana uygulanmış olan ekonomi ve maliye politikaları incelendiği zaman, bu etkinin imkan dışı olmadığı görülecektir. Her halükarda İmparator Friedrich Wilhelm'den itibaren kameralistliği kullanışlı hale getirmek için gerekli önlemler alınmıştır. İmparator Wilhelm uzun müzakerelerden sonra anayasa hukukçusu Samuel von Pufendorf'u (1632-1694) 1688'de saray tarihçisi olarak çalışmaya ikna etmiştir. III. Wilhelm'in 1701'de imparator olmadan önce Prusya'da iki kurum açmış olması Brandenburg-Prusya'da kameralistiğin gelişmesi açısından önem taşımaktadır: 1690/94'de Halle Üniversitesi, 1700'de ise Berlin Bilimler Akademisi açılmıştır. Halle üniversitesi kısa zamanda ülkenin en etkili bilim kurumlarından birisi haline gelmiştir (Kaufhold, 1998: 55-56).

Gottfried Wilhelm Leibniz'in (1646-1716) tesiri ile kurulmuş olan Berlin Akademisi, Leibniz'in istediği ve devlet tarafından beklenen ekonomi sonuçları ve başarıyı getirmemiştir. Bu durum II. Friedrich (Büyük Friedrich) döneminde aşamalı olarak değişmiş ve düzelmiştir. Bu başarı 1744'de Akademinin reorganizasyonu sonucunda iktisadi sorunlara yönelmesiyle gerçekleşmiştir (Kaufhold, 1998: 56).

Bu dönemde yeni bir "kamu hukuku" geliştirilmiştir. Ülkedeki idari sistemin kurulması ve işletilmesinin çerçevesinin çizilmiş olduğu söylenilebilir. Artık devlet kişisellikten kurtulmakta ve sorumlulukları tanımlanmış olmaktadır. Kamu kurumlarında atama yoluyla göreve gelen memurlar, kendileri için belirlenmiş olan görevleri yerine getirmekteydiler. Kanunla görev ve sorumluluk alanları çerçeveye çizilmişti. Bürokratlar maaşlarını kral veya lordlardan değil, sabit fonlardan almaktaydılar. Artık kralın kullandığı güç, onun kişisel gücü

olmaktan çıkarılmış ve devletin-makamın kurumsallaşması sağlanmıştır (Albayrak, 2010: 5-6). İtaat kralın kendisine değil, makamına olmaya başlamıştır. “Kral öldü, yaşasın yeni kral” anlayışının Fransa’dan önce Prusya’da ortaya çıktığı söylenebilir.

Kral I. Friedrich Wilhelm, Prusya’da kameralizmin çizmiş olduğu çerçeveye kendi politikalarını uyumlu hale getiren ilk kral olmanın yanında kendi memurlarının kameral bilimlerde eğitim almalarını ve aldıkları eğitim doğrultusunda bir yönetim sergilemelerini istemekteydi (Kaufhold, 1998: 63). I. Friedrich Wilhelm Halle -Frankfurt/Oder Üniversitelerinde- ilk Kameral Bilimler kürsülerini 1727’de açtı. Simon Peter Gasser (1676-1745) Halle Üniversitesi’nde ve Justus Christoph Dithmar (1677-1737) Frankfurt Üniversitesi’nde kameral bilim kürsülerinin yöneticisi olan profesörlerdi. Bunlar her ne kadar büyük kameralistler arasında sayılmasalar da, bu kürsülerin kamuya memur yetiştirmesi bağlamında büyük faydalar sağlamışlardır. Özellikle Halle Üniversitesi’ndeki kürsü için kral tarafından yazılmış olan uygulama ağırlıklı programa sözü geçen hocaların uyması, olumlu sonuçların alınmasında etkili olmuştur (Kaufhold, 1998: 56).

Kameralizmin gelişmesinde, Kameral Bilimlerin üçe ayrılması etkili olmuştur. Kameral bilimler, dar anlamda "Kameral Bilim"; prensin gelir ve maliyesi olarak değerlendirilmektedir. Diğer anlamı, ülkenin iç düzenini sağlamak ve dış düzenin korumayı da kapsayan "Yönetim Bilimi"dir. Kameralizmin son anlamı ise bütçeyi de kapsayan "Ekonomi" bilimidir. Dithmar 1729’da kameral bilimler ilk alan (bölüm) dergisini çıkarmış ve dergi çok etkili olmuştur (Kaufhold, 1998: 56).

Kameralizmin Halle’de kurumsallaşması ile birlikte “policey”in (politika) patrimonial yönü tekrar ortaya çıkmıştır. Ders programının prensliğin mali ve idari ihtiyaçlarına uygun bir şekilde tanımlanması söz konusuydu. Kameralizm prensliğin ihtiyaçlarına cevap veren bir işlev görmeye başlamıştır (Rüdiger, 2005: 423). Yine aynı dönemde Zincke, Leipzig’de kameral bir kürsü olmadığı halde, kameral dersler veren kişilerdir (Jenetzky, 1978: 17).

2.2.2. Kameralizmin İkinci Gelişme Aşaması ve Kameralistler

Habsburg monarşisi içinde önemli bir zaman dilimi oluşturan İmparatoriçe Theresia döneminde (1740-1780) öne çıkan kameralistler Justi ve Sonnenfels idi. Onlar, bütüncül devlet (merkeziyetçi güçlü devlet) inşa etmek amacıyla hareket etmişlerdir. Devletin gelirlerinin artırılması zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Devletin gelirlerini arttırmak için bir taraftan daha fazla kişiyi vergi mükellefi

haline getirmeye dönük adımlar atılırken, diğer taraftan da vergi muafiyetlerini kaldırma yoluna gitmişlerdir. Bu bağlamda vatandaşların ödeme gücünü arttırmaya dönük adımlar da atılmıştır. Her ne kadar kameralistlerin tesirleri ağırlıklı olarak 17. yüzyılda olmuş olsa da, kameralizmin hayata geçirilmesi büyük ölçüde 18. yüzyılda gerçekleşmiştir (Ondrusova, 2013: 66).

Kameralizm, 1740'lı yıllardan başlayarak ve 1750'lerde daha da güçlenerek ortaya çıkmıştır ve 1800'lere kadar devam etmiştir (Kaufhold, 1998: 56). Kameralizmin rasyonalizasyonu Grundlings (1673-1731) ve Justi'nin (1717-1771) reçeteleri ile 18. yüzyılın ortasında mümkün olmuştur. Grundlings ve Justi her şeyden önce bilimsel özerklik talebi ile kameralizmin rasyonel bir bilim haline gelmesini talep etmişler ve Kameralizm bu süreçte kademeli olarak genel bir devlet bilimine dönüşmüştür (Rüdiger, 2005: 423).

Kameral bilimler, modern bürokratik yönetimin akademik muadili olarak ortaya çıkmıştır. Kameral bilimlerin Alman üniversitelerinde ortaya çıkışı, Prusya memur (bürokrat) devletinin babası olarak bilinen mutlak hükümdarlar sayesinde mümkün olabilmıştır (Bleek, 1972: 66). 1727'de Halle'de kurulan ilk enstitü olan "Cameralia oeconomica (Ekonomi Politik) und Policey-Sachen"ın müdürü olan Simon Gasser (1676-1745) kameralizmi sadece politikadan değil, iktisattan da ayırmıştır. Enstitünün kurulmasının gerekçesini kraliyet, kameralistik, ekonomi gibi alanlarda iyi bir temel eğitimi alan üniversite öğrencilerinin memuriyette işlerini daha iyi yapabilecekleri şeklinde ortaya koymuştur (Ondrusova, 2013: 67).

Benzer bir enstitü "Frankfurt an der Oder"de açılmıştır. Kameralizm 1749 öncesinde formel olarak her hangi bir şekilde bu ülkede kurumsallaşmamıştır. Bu konuda hareketlenme İmparatoriçe Maria Theresia döneminde (1740-1780) olmuştur. İmparatoriçe Maria Theresia, Theresianischen Kolegium'da (Kolej) kameralist enstitüyü açmıştır. Bu sayede Habsburg monarşisinde kameralist öğretisi gelişmiştir. Sadece resmi dili Almanca olan yerlerde kameralizm anlamlı bir uygulama alanı bulabilmiştir. Bu dönemde birçok Avusturyalı, Prusyalı ve Alman kameralistin eserleri büyük takdir toplamış ama sadece bazılarının eserleri başka bir dile tercüme edilmiştir (Ondrusova, 2013: 67).

Bu dönemde rasyonel yönetim için istatistiğin çok önemi vardı. İstatistiğin babası olarak kabul edilen Gottfried Achenwall (1719-1772) 1737'de Göttingen Üniversitesi'nde İstatistik bölümünü (Göttinger Universitätsstatistik) kurdu. Bu birim devlete kendisiyle ve başka ülkelerle ilgili bilgiler vermeliydi. Elde

edilecek bu bilgiler, devletin karar vermesi aşamasında temel oluşturacaktı (Kaufhold, 1998: 59).

1770’de yapılan bir düzenleme ile yüksek dereceli memuriyetlere giriş zorlaştırıldı. Bu çerçevede “Yüksek-Sınav-Komisyonu” (Ober-Examinations-Commission) kuruldu ve memuriyetin yüksek basamakları için sınav sorumluluğu bu komisyona verildi. Sınava gireceklerden maliye ve kameral bilimler alanında teorik ve uygulamaya dönük ayrıntılı bilgiye sahip olmaları beklenmekteydi. Bu doğrultuda bakan Ludwig Philipp Frhr. von Hagen (1724-1771) “Kameral Eğitim Planı” hazırladı ve üniversitelere gönderdi. Böylece kameralizm yükseköğretimde ciddi bir önem kazanmış oldu (Bleek, 1972: 69-73).

Kameralizmin, idare hukuku ile ilgili olan yönü günümüze kadar çok az incelenmiştir. Bu bilinmeyen alanda yol gösterici rehber olarak işlev görecek ön çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Hatta kameralist dönemden kalma zengin literatürü incelemeye pek hevesli olunmamıştır (Jenetzky, 1978: 37).

Kameralistlerin tamamına yakını bir grup aydınlanma filozoflarının eserlerine bolca atıfta bulunmuşlardır. Bunlar arasında en çok atıfta bulunulanların başında Aristoteles, Hobbes, Bodin, Locke, Montesquieu ve Machiavelli gelmektedir. Grotius, Thomasius, Bacon ve Pufendorff’un etkileri ise medeni hukukun vergi hukuku ile kesiştiği noktalarla sınırlı kalmıştır. Bu etki ilk dönem kameralistlerde kendini göstermiştir. Kameralizmin ikinci döneminin başlangıcında yani kameralizmin en ihtişamlı döneminde (Hochkameralismus) sona ermiştir. Geç kameralist dönemde ise Hume, Rousseau, Ricardo, Swift, Stewart ve Kant’ın etkileri görülmektedir. Kameralist etki bakımından Wolff’un yeri çok farklıdır. Onun yapmış olduğu çalışmalar özellikle onun kullandığı metodoloji daha sonraki kameralistlerde vergi hukuku bağlamında büyük etki yapmıştır (Jenetzky, 1978: 23).

Sonuç

Ekonomik hayata yönelik olarak devlet müdahalesini savunan, merkantalizm düşüncesi ve merkantalizm akımının bir uzantısı olarak öne çıkan Kameralizmin şekillenmesinde 18. yüzyılın başlarında Prusya’da ortaya çıkan Kameral Bilim Kürsüleri önemli rol oynamıştır. Çalışmanın girişinde de belirttiği üzere, bu kürsüler aracılığıyla devletin işleyişine yönelik, mali, ekonomik, idari konularda akademik faaliyetler yürütülürken, devletin farklı kademelerinde görev yapacak devlet adamlarının yetiştirilmesi için de bir okul görevi üstlenilmiştir.

Devletin devamlılığının ve devletin çıkarlarının esas alındığı kameralizmde, güçlü devlet için güçlü ekonomiye ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Devletin diğer faktörlere göre belirleyici olduğu kameralizmde merkezi devletin gücünü artırabilmek hedeflenmektedir. Kameralizm, merkezi otoriteyi kurmuş olan Prusya'da ortaya çıkmış ve gelişmiştir. 18. yüzyılın başlarında Prusya'da (eski Almanya) kurulmuş olan kameral bilim kürsülerinde kamu mali yönetimi alanı başta olmak üzere, hukuk, devlet yönetimi gibi alanlarda eğitim verilmiştir (Eryılmaz, 2015: 34).

Yönetim konusunun bilimsel yönden incelendiği Kameral Bilim kürsülerinde görev yapan kameralistler akademik anlamda faaliyet yürüten ve bilimsel çalışmalar yapan "akademisyen kameralistler" olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte, devlet yönetiminde görev alan kameralistler ise "bürokrat kameralistler" olarak ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2015: 34). Kameralist olarak anılan bu kişiler, günümüzdeki teknokratlar ve danışmanlık görevini yürüten kişilere benzetilebilir.

Daha geniş bir ifadeyle, kameralistler krallara danışmanlık yapmakta ve aynı zamanda yönetici olarak etkili olmaktaydılar. Özerk bir çalışma anlayışı ile hareket eden kameralistler, farklı dönemlerde hem akademik-yazınsal faaliyetleriyle, hem de yönetici-danışmanlar ve uygulayıcı-yöneticiler olarak ortaya çıkmaktadırlar.

Sonuç olarak, yönetim biliminin bilimsel ve akademik anlamda tartışılmasının önünü açan Kameral Bilim Kürsülerinin ve bu kürsülerin amaçları doğrultusunda faaliyet yürüten Kameralistlerin, devlet yönetiminin ve devletin işleyişinin şekillenmesinde önemli rol oynadığı vurgulanacak bir husustur. Yönetim Biliminin akademik/bilimsel yönden temellerini oluşturan Kameralizmin, Kıta Avrupası yönetim geleneğini şekillendirmiş olduğu altı çizilmesi gereken bir diğer konudur.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Süha Oğuz (2010), "Güçlü ve Merkezi Devletin Yönetim Bilgisi", *YBAD Lisansüstü Seminer Çalışmaları*, No: 9, ss.2-18., <http://yonetimbilimi.politics.ankara.edu.tr/files/2013/07/albayrak.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2018).
- Bleek, Wilhelm (1972), *Von der Kameralausbildung zum Juristenprivileg. Studium, Prüfung und Ausbildung der höheren Beamten des allgemeinen Verwaltungsdienstes in Deutschland im 18. und 19. Jahrhundert*, Historische und Pädagogische Schriften, Bd. 3, Berlin: Colloquium Verlag.

- Brückner, Jutta (1977), *Staatswissenschaften, Kameralismus und Naturrecht*, C. H. Beck Verlag, München.
- Cser, Andreas (1981), *Untersuchungen zur Lehrform der Politik im 18. und fruehen 19. Jahrhundert*, Diss. Uni. Heidelberg.
- Eryılmaz, Bilal (2015), *Kamu Yönetimi*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Friedrich, Norbert (2004), "Wirtschaft/Wirtschaftsethik [V/3.]", In: *Theologische Realenzyklopaedie/in Gemeinschaft mit Horst Balz*, Hrsg.: Gerhard Müller, Band: 36, de Gruyter, Berlin, ss.159-170.
- Gürkan, Ceyhun (2013), "Modern Maliye Teorisinin Klasik Kökenleri: İbni Haldun'dan "Post-Kameralizm"e Mali Düşünce", *Maliye Dergisi*, Sayı:164, Ocak-Haziran, ss.1-26.
- Heper, Metin (1972), "Avrupa'da İdare Biliminde Bazı Gelişmeler", *Amme İdare Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 3, ss.41-50.
- Hocaoğlu, Durmuş (1997), "Demokrasi, Kameralizm ve Osmanlı'daki Etkileri", *Yeni Türkiye Dergisi*, "Sivil Toplum Özel Sayısı", Yıl: 3, Sayı:18, Kasım-Aralık, ss.375-381.
- Jaschke, Hans-Gerd (2008), "Polizeiwissenschaft – Ein europäischer Ansatz", *European Police College*, 1-10, https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/PGEAPS_summary_german.pdf (Erişim Tarihi: 21.11.2016)
- Jenetzky, Johannes (1978), *System und Entwicklung des materiellen Steuerrechts in der wissenschaftlichen Literatur des Kameralismus von 1680 - 1840.:* dargestellt anhand der gedruckten zeitgenössischen Quellen, Schriften zum Steuerrecht, Band: 17, Duncker & Humblot, Berlin.
- Justi, Johann H.G. (1759), *Der Grundriss einer guten Regierung*, Verlag: Johann Gottlieb Garbe, Frankfurt und Leipzig.
- Justi, Johann H.G. (1816), *Grundsätze der Policey-Wissenschaft, I-II*. Bände, Wien.
- Justi, Johann Heinrich Gottlob (1758), *Staatswirtschaft Oder Systematische Abhandlung Aller Oekonomischen und Cameralwissenschaften, die zur Regierung eines Landes Erfordert* Werden: Welcher die..., Leipzig.
- Kalfa, Ceren (2011), "Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişimi ve Kimlik Tartışmaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.16, S.1, ss.403-417.
- Kaufhold, Karl Heinrich (1998), "Wirtschaftswissenschaften" und Wirtschaftspolitik in Preussen von um 1650 bis um 1800", *Wirtschaft, Wissenschaft und Bildung in Preussen; Zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Preussens vom 18. bis 20. Jahrhundert, Vierteljahrschrift für Sozial-und Wirtschaftsgeschichte*, Beihefte: 148, Hrgb.: Karl Heinrich Kaufhold, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, ss.51-72.
- Ömürgönülşen, Uğur (2004), "Türkiye'de Lisans Düzeyinde Kamu Yönetimi Öğretiminin Kurumsal Gelişimi ve Sorunları", M. Kemal ve Ömürgönülşen, Uğur (Ed.), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları, Öktem*, İmaj Yayınevi, Ankara.

- Ondrusova, Eva (2013), "Staatwirtschaftslehre des Kameralismus: Theorie und Praxis Am Beispiel van den Kameralherrschaften im Mittelslowakischen Bergbauggebiet. Einführung in das Thema", *Economy and Society in Central and Eastern Europe*, Hrsg. Daniel Dumitran und Valer Moga, *Territory, Population, Consumption. Papers of the International Conference Held in Alba Iulia*, April, 25th, 27th, Lit Verlag GmbH, Wien, ss.63-76.
- Peukert, Helge (2005), *Das tradierte Konzept der Staatswissenschaft, Erfurter beitraege zu den Staatswissenschaften*, Heft: 4, Verlag: de Gruyter Recht, Berlin.
- Priddat, Birgit P. (2008), "Kameralismus als paradoxe Konzeption der gleichzeitigen Strkung von Markt und Staat. Komplexe Theorielagen im deutschen 18. Jahrhundert", *Ber. Wissenschaftsgesch.* 31, ss.249–263.
- Reisinger, Jürgen (2011), *Bettelverbote in Österreich – ein Abgleich von medialer Darstellung und öffentlicher Meinung*, Universitaet Wien: Magisterarbeit, Wien.
- Rüdiger, Axel (2005), *Staatslehre und Staatsbildung: die Staatswissenschaft an der Universität Halle im 18. Jahrhundert*, Hallesche Beiträge zur Europäischen Aufklärung, 15 Max Niemeyer Verlag GmbH, Tübingen.
- Saklı, Ali Rıza (2011), "Disiplinler Arası Bir Disiplin Olarak Kamu Yönetimi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13/2, ss.97-120.
- Saklı, Ali Rıza (2013), "Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenleri: Prusya Ekolü", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 3, ss.285-294.
- Simon, Thomas (2004), "Gute Policey", *Ordnungsleitbilder und Zielvorstellungen politischen Handelns in der frühen Neuzeit*, Vittorio Klostermann GmbH, Frankfurt am Main.
- Simon, Thomas (2011), "Das Policeyrecht des 18. Jahrhunderts als Teil des "Teutschen Privatrechts", *Rechtsgeschichte*, Volume: 19, ss.309-321.
- Szabadvary, F. (1979), "Kameralismus und Technische Entwicklung in Mitteleuropa im 18. Jahrhundert", *Periodica Polytechnica Chemical Engineering*, Vol. 23, No. 1, ss.59-62.
- Uğurlu, Seyit Battal ve Mehmet Demirtaş (2010), "Mehmet Sadık Rifat Paşa ve Tanzimat", *History Studies*, Volume: 2/1, ss.44-64.
- Wilson, Woodrow (1961), "Woodrow Wilson Seçme Parçalar", Çev. Abadan, Nermin, *Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Siyasi İlimler Serisi-1*, İstanbul.